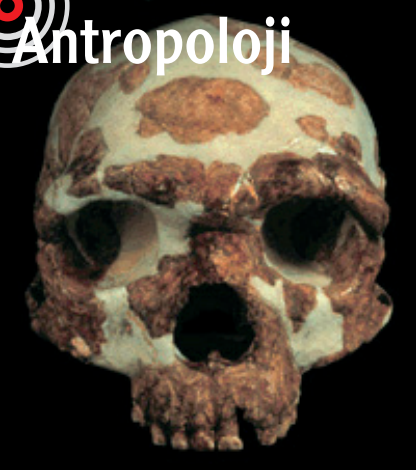

Antropoloji

Taş Devrinin İri Kadını

Bundan 22 yıl önce Çin'de ortaya çıkarılan 260 bin yıllık iskelet kalıntıları, parçaların yeniden incelendiği bir araştırmanın sonucuna göre, geçmiş akrabalarımız arasında bilinen en iriyarı kadına ait. Çalışmayı yürüten ekibin üyeleri, ABD'deki Delaware ve Johns Hopkins Üniversiteleri, ayrıca Pekin Üniversitesi'nden araştırmacılar. İskeletin, Homo cinsinden bir kadına ait olduğu saptanmış olmakla birlikte, türü kesin değil. Günümüzde "Jinniushan örneği" olarak bilinen bu

kadın, ölçüm ve hesaplara göre yaklaşık 1,66 - 1,68 cm boyunda ve 78 kg ağırlığındaydı. Bilinen örnekler arasında ağırlık rekorunu bundan önce elinde tutan tek taş devri kadını (yine Homo cinsinden) 73 kg kadardı.

Jinniushan örneğinin boyutlarına bakılırsa, soğuk bir iklimde vücut ısısını korumaya yönelik bedensel özellikler (geniş ve büyük gövde, kısa kol ve bacaklar) geliştiren bir populasyonun üyesi olma olasılığı büyük. Kadının yine büyük olduğu anlaşılan beyni de, Homo türlerinde taş devri ortalarında beynin büyümeye başladığı yolundaki kuramı doğrular nitelikte. Çeşitli fosil parçaları üzerinde yapılan daha önceki incelemeler, 1 milyon - 200 bin yıl öncesinde Homo soyunun vücut büyüklüğü bakımından epeyce gelişme göstermesinin yanında, beynin de vücut büyüklüğüne oranla önemli bir büyüme sürecine girdiğine işaret etmişti.

Jinniushan örneğine ait kemikler, bol sayıda üstçene dişini de içeren bir kafatası, altı omur kemiği, iki sol kaburga, bir önkol kemiği ve pelvisin (leğen kemikleriyle, omurganın en alt bölümünde kaynaşmış beş omurdan oluşan sakrum kemiğinin oluşturduğu yapı) sol yarısından ibaret. Pelvis şekil ve orantılarıyla iskeletin cinsiyetiyle ilgili soru işaretlerine son noktayı koymuş bulunuyor.

Science News 25 Şubat 2006

Peru'da Tarımın Geçmişinden İpuçları

Gidenlerin övgüyle sözünü ettiği Peru mutfağının "cause" (içinde avokado ve deniz ürünleri katmanları içeren patates püresi) ve "carapulcra" (kurutulmuş patates ve fıstık soslu tavuk eti) gibi geleneksel yemeklerinin çoğu, Amazon yağmur ormanları havzası ve And dağları kökenli tarım ürünlerinin bileşiminden oluşuyor. Smithsonian Tropik Araştırmalar Enstitüsü araştırmacılarıysa, iki bölge arasındaki bu kültürel bağlantının kökenlerine ilişkin ilk tartışmasız kanıtları ortaya çıkarmışlar: 3600-4000 yıllık bitki mikrofosilleri ve nişasta taneleri. Amerika kıtasında avcı-toplayıcı toplulukların tarım toplumuna geçişi, 10 bin yıllık bir tarımsal gelişmenin başlangıcı olmuştu. Ancak bu geçişle ilgili bilgilerimiz tam değil. Yeni araştırmaysa bulyapın oldukça önemli bazı parçalarını yerine koymuş bulunuyor.

And dağlarının batı yamaçlarında yer alan Arequipa'nın kuzeyindeki Waynuna bölgesinde kazı yapan araştırmacılar, ortaya taştan bir ev çıkarıyor ve üç farklı öğütme taşında buldukları bitki kalıntılarını inceliyorlar. Buluntulardan biri, Amazon kökenli ararot bitkisine (Maranta cinsinden) ait. Nişastalı ararot yumruları Andlarda yetişmiyor. Bitkiye ait nişasta taneleri ve fosillerin öğütme taşı üzerinde, ayrıca çevredeki tortullarda bulunması, araştırmacılara göre

yumruların buraya Amazon bölgesinden geldiğini gösteriyor. İkinci önemli buluntu, mısır nişasta taneleri. Yaklaşık 9000 yıl önce Meksika'da yetiştirilmeye başlanan mısır, hızlı Amerika kıtasında da popüler olmuş. Waynuna bölgesinde en bol bulunan bitki kalıntılarının mısır nişasta taneleri olması, mısırın bölgede yetiştirildiğini gösteriyor. Bu arada, Waynuna'daki ev, içinde mısırın bulunduğu evlerden en eski olanı. Buna bağlı olarak da bölgede mısırın yetiştirildiği tarih, 1000 yıl kadar geriye atıyor. Waynuna, Andların en zengin obsidyen kaynaklarının bulunduğu bir bölgede. Daha önceki arkeolojik kanıtlar, bu zamanlarda obsidyenin Andlardan Amazon havzasına taşındığını gösteriyor. Bu da araştırmacılara göre, yeni yiyecek ve bitkilerin iki bölge halkı arasında gidip gelmesi demek.

İşte küçücük fosillerden ortaya çıkan büyük bilgilere bir örnek daha...

Nature, 1 Mart 2006

Şempanzeden Yardım Eli

Bir şempanze ya da bebekten yardım istemek kimin aklına gelir? Ama Almanya'daki Max Planck Evrimsel Antropoloji Enstitüsü'nden araştırmacılar, şempanze ve bebeklerin, yardıma sandığımızdan çok daha hazır olduklarını göstermiş bulunuyorlar.

Bakıcısının 'yanlışlıkla' düşürdüğü bir kalemi ona uzatan (ama 'bilerek' attığı zaman da kılı kıpırdamayan!) ve buna benzer birçok sınavı başarıyla veren genç şempanzelerden yola çıkan araştırmacılar, şempanzelerin, bir başkasının yardıma ihtiyacı olduklarını anladıklarını söylemek için, bu kadamın bile yeterli olduğunu söylüyorlar. Anlamakla kalmıyor, becerileri dahilindeyse ona yardım da ediyorlar. Tabii her konuda değil. Sonuçlar şaşırtıcı; çünkü şempanzelerin, zeki olmakla birlikte, ucunda bir çıkarları yoksa işbirliğine pek de hevesli olmadığını söylüyor araştırmacılar.

Çalışmada şempanzelerin davranışı, 18 aylık bebeklerinkiyle de karşılaştırılmış ve bebeklerin düşen cisimleri sahiplerine uzatmaktan öte, sözcüğüne yetişkin, kitapları eğreti biçimde üstüüste koyduğunda da ona işaretlerle haber verdiklerini gözlemişler.

Araştırmacılar bu tür davranışların, yetişkinin ne düşündüğünü ya da ne yapmak istediğini bilinmesi temeline dayanıyor. Bu, bebekler için de şempanzeler için de geçerli. Tabii, yardım kavramı, onu gerçekleştirenin niyetiyle de ilgili. Şempanzeler bu tür bir yardımı oyun olarak mı görüyorlar, yoksa gerçekten bakıcılarına 'acıdıkları' ya da onun iyiliğini 'istedikleri' için mi kalemi yerden alıp ona veriyorlar? Benzeri sorular bebekler için de geçerli.

Kabaca fedakarlık olarak açıklanabilecek "altruistik" davranışların, canlıların, özellikle de insanın evriminde önemli bir yeri olduğu biliniyor (ancak kavramın kapsamı da hâlâ tartışılmakta). Kimileri bu özelliği yalnızca insana atfederken, kimileri bütün canlılarda varolabileceği görüşünde. Biliminsanları, bu konudaki neden-sonuç ilişkilerini kurarken çok dikkatli olmak ve kavramları birbirine karıştırmamak gerektiği konusunda uyarıda bulunuyorlar. Ancak her durumda, şempanzelerde genel anlamıyla gözlenen altruistik davranışlar, ortak atalarımızın da yardımcı davranışlar sergiliyor olabileceği konusunda ipuçları veriyor.

Nature, 2 Mart 2006